

Tečaj III. V četrtek 12. kimovca (septembra) 1850. **List 37.**

Mertvec na videz.

Resnična zgodba.

Le leta 1848 v 20. in 21. listu je Vedež nekoliko zgodeb povedal, iz katerih se lahko sprevidi, kako nevarno je mertve prezgodaj pokopavati. Ker se sliši, da nevarna bolezen kolera že spet po nekterih krajih razsaja, naj pové Vedež svojim mladim bravcem sledečo zgodbo:

Leta 1836 je bil v neki vasi na Primorskem — ime smo pozabili — kmet za kolero vmerl, ali se je vsaj vidilo, da je mertev. Sosedje ga neso boječnosti, da bi se bolezen preveč ne razprostila, kmalo nato pokopat. Ker pa ni mogel tisti dan duhoven na pokopališče priti, da bi bil trupla poblagoslovil, denejo ljudje mertveca v deske zabitega čez noč v cerkvico in odidejo, ter ga mislijo drugi dan pokopat priti.

Pripetí se pa, da se naš merlič, ki ni bil popolnoma, ampak le na videz mertev, ponoči v svojej mertvaškej hišici prebudí. Okoli sebe tipaje kmalo spozna, v kakšno reč da je zabit. Mislite si njegov strah, ko se ga misel polastí, da je morebiti že v merzlem temnem grobu in težko breme zemlje na njem, izpod kterega ne bode nikdar več na beli dan dospel,

temuč zaduhe strašán konec vzal. **Z** vso močjo se vpre zdaj v pokrov, kateri srečno odletí. Težak kamen se mu odvalí s pers, in hvaležno vzdahne proti nebu; zakaj začel je upati, da je strašne smerti rešen.

Zdaj pa se začne v temi ogledovati, kje da je. Revez stopi iz mertvaške skrinje, in gre proti luči, ki jo je vidil v cerkvi berleti. Kmalo zve, kje da je. Zdaj pa, kako vun priti? Vrata so bila zaklenjena, okna previsoko. Siromak ne more nikakor iziti. Vstavi se tedaj k vratom in čaka, dokler jih cerkovnik v jutro odpre. Komaj se to zgodí, plane mož, ki ni bil še močno oslabel, kot blisk skozi vrata in teče proti domu. Cerkovnik bi se bil strahoma skoraj znak zvernul.

Kmet domu priti, terka na vrata. Ravno danilo se je. Žena vpraša: Kdo je božji? — Jaz sim, tvoj mož, odgovori on. Ona to slišati se tako prestraši, da kar v hišo nazaj zbeží in kričí, da vse otroke zbudi. Mislila je, da jo je prišel mož iz unega sveta strašit. Revni mož ji dopoveduje zdaj skozi nizko okno, da ni bil mertev, da se ga ni treba bati; ali vse zastonj. Zdaj jamejo groze še otroci bečati in na pomoč zvati.

Vasčani, ki so ravno na polje odhajali, krik zaslišati, privrejo k hiši; ali nobeden se ne upa blizo. Vsi mislijo, da se je sosed iz unega sveta vernul, in da bi tistega, kateri bi se mu približal, morebiti na solnčni prah raztergal. Revni mož jim pravi, kako da se je ž njim zgodilo; ali pri vsem tem se ne prederzne nihče, se mu bližati, in ženi reči, da naj odpre.

„Nikar se me ne bojte, saj nisim duh, moje truplo je iz mesa, kakor je bilo; pridi vendar kdo k meni, in me potiplji; bode vidil, da je res.“ Ali nihče se ne upa; vsak se za svojo kožo boji. Čez dolgo pa se vendar le župan prederzne, toda varno sosedu tipat iti, ali je res iz mesa, ali ne. Iz daleč se steguje, da bi jo mogel hitro popihati, ako bi ga hotel nemara sosedov duh zagrabití. Ko se ga pa trepetaje z dvema perstama dotakne, in čuti, da je sosedova roka mesena, se oddahne rekoč: Sosedje! nič

se ga ne bojte! ravno tisti je, kakor je bil. Nato pravi tudi ženi skozi okno vse od kraja do konca, in ji veleva odpreti. Med tem so si sosedje s sosedom, ki so ga vsi mertvega mislili, veselo v roke segali, in mu še dolgo živeti voščili. Vsim se je zdelo, kakor da bi bil od smerti vstal. Tudi ženin in otročji strah se je, potem ko jim je bil župan skozi okno vse od kraja razodel, v nepopisljivo veselje spremenilo. Nemudoma leti žena zdaj vrata odprét, in objemanja med očetom, ženo in otročički ni bilo zdaj ne kraja, ne konca. Vsi so zdaj pokleknuli in s solzami veselja Boga hvalili, da jim je spet ljubega očeta dal, ter ga ponižno prosili, da bi jim dobrega oskerbnika še dolgo dolgo ohranil.

Ne vemo, ali naš mož, ki je po srečnem primerleju strašnej smerti ušel, še živi ali ne.

Iz te dogodbe pa se vnovič učite, ljubi bravci! kako nevarno je, merliče prezgodaj pokopávati. Vsaka fara naj bi imela na pokopališču mertvašnico ali merličnico, to je hišico, v katero bi se nagloma vmerli ljudje razkriti devali, v roke pa se jim zvončkova verv dala, da bi lahko znamenje dali, ko bi se vtegnuli prebuditi.

J. Navratil.

Gosp. Knoblecher in afrikanski divjaki.

(Dalje in Konec.)

S svetlimi steklenastimi koraldami in z muziko se spreobračevavci divjim ljudem naj bolj prikupijo; pa tudi s koristnim orodjem, ki jim je bilo popred neznano. Šivanki, s katero je gosp. Knoblecher vpričo njih šival, se niso mogli prečuditi. Oh, kako naglo in lepo gre ta reč od rok! — so rekli, in vsak je hotel potipati, če nit zares tudi derží. Tudi žaga, s katero se tako hitro drevo prereže, jim je bila veliko čudo. Ponarejati jim je rekel tako orodje; so storili in precej dobro pogodili. Železo so umeli kovati, pa kladeva so imeli kamnena, dokler jim ni gosp. Knoblecher svetoval, si jih tudi iz železa narediti.

Njih kočé so okrogle, pa brez oken, in vrata tako majhina, da morajo po štirih notri laziti.

Nate vam tudi nekoliko besed Barskega jezika: Bog se imenuje *mun*, solnce *kalan*, mesec *jafa*, zvezda *kačir*, zemlja *kàk*, voda *pijo*, ogenj *kiman*, oče *ba*, mati *jango*, sin *muro*, hči *dièt*, brat *lùngačur*, sestra *čiacèr*. Čudno je pa, da imenuje en rod konja *kejn* (skoraj ravno tako, kot mi), miš pa *miš*, kakor mi.

Gospod Knoblecher je prišel po svojem svetem opravilu v notrajnej Afriki tako daleč, da še nobeden Evropejec pred njim ne tako; samo še štiri dobre dni je imel do polovice sveta od severja proti jugu. Ze od Kajre v Egiptu do Kartuna ali Hartuma v Nubii je 2 mesca hoda na kamelah imel v tako veliki vročini, da so se človeku mehurji naredili, če je kje solnce na golo kožo posijalo. Tod se mora voda in živež za več tednov seboj nositi, ker ni v neizmernih razbeljenih puščavah žive stvari viditi.

Pri Hartumu se stekata beli in višnjevi Nil, in po unem se je gosp. Knoblecher tako daleč peljal. Potoval je skozi deželo divjih zamurcev po imenu Šilukov, pri katerih imajo ženske večjo veljavnost od moških, tako da ženske z moškimi kakor s hlapci zapovedujejo. Kakšnih 5 dni od ravnovarja (Aequator), to je od polovice naše zemlje, ako se gre od severja protu jugu, na desnej in na levej strani potoka ni nič drugega viditi, kakor močirje in velika jezera. Voda se komaj dalje pomika, v njej živí strašni povodni konj do 13 čevljev dolg; zemlja se trese, kedar on rujove.

Za sedež si je izvolil gospod Knoblecher mesto Hartum, od kodar hodi ajdovske zamurce spreobračevat. V tem mestu ima tudi v svojej hiši šolo, ktero 20 zamorčkov obiskuje, in sicer sami fantički, ki se pridno po arabski učijo; dekllice ne smejo po šegi tistega kraja v ptuje hiše hoditi; ravno tako ne pripusti šega, da bi jih hodil gosp. Knoblecher na dom učiti. Prizadeval si bode, to napačno navado sčasoma zatreti; doslej še ni mogel; zakaj

navada je železna srajca, ki se ne da tako hitro sleči.

Gosp. Knoblecher je pripeljal seboj polno skrinjo različnih reči afrikanskih zamurcev: orožja, semen, pisčalk in rogov za trobiti, kos njihovega krnha, ki je iz neke mane narejen, sladak in rujavkast, kakor sirkov, več lepih kož ondotnih zveri, nekoliko izdelkov, ki jih divjaki sami izdeljujejo in še več drugih reči. Tudi je pripeljal seboj 4 žive živalice: 2 lepi opici, eno žival po imenu „kutnje“ in enega starega zajčka, ki ni večji od pesti in več ne živi. Neposajeno „kutnje“ mu je ponoči rep odgriznulo, in revček je kmalo potem poginul. „Kutnje“ je tako veliko kot mačica, rujavo, in jajca je. Jajce poskuša najpred z nogami stiskaje zdrobiti; če ga ne more, ga pa s sprednjimi nožicami ob tla verže, da se razbije, in potem lupino izpije. Vse te reči so bile nekoliko dni, v Ljubljanskej duhovščini brez plačila viditi. Nekoliko jih bode slavni gospod Ljubljanskemu, nekoliko pa Dunajskemu muzeumu podaril.

Svoje ljube stariše obiskavši se bode na Gorenško podal, potem pa gre v imenitnih opravkih na Dunaj do svetlega cesarja, in nato se verne spet v Afriko katolško vero in omiko razširjat.

Bolj obširno bode njegovo potovanje, afrikanska ljudstva, njih šege in kraji popisani v posebnih bukvicah, ki bodo tudi v slovenskem jeziku na svetlo prišle. Kar se za nje skupi, se bode gospodu Knoblecherju v denarjih ali v blagu poslalo, da bode imel za svojo potrebo in pa ubogim divjakom za darove, s katerimi jih móra k sebi vabiti. Tudi mu pošiljajo dobrotljivi ljudje v blagi namen v Ljubljano gotove denarje, s katerim djanjem si bodo pri Bogu gotovo velik zaslužek pridobili. J. Navratil.

Sedemnajsto pismo.

Učenec se zahvali gosp. učniku konec šolskega leta za vse nauke.

Častiti gospod učnik!

Moja prva in sveta dolžnost je, da se Vam zdaj,

ko smo šolsko leto končali, za vso skerb in prizadevanje prav serčno zahvalim. Ne morem izšteti, koliko dobrega ste mi, oj preblagi gospod! storili. — Vedno ste za-me skerbeli in me lepo učili. Vse, kar mi je k častni in večni sreči potrebnega, ste mi pridobiti želeli. Zmeraj ste bili moj naj boljši voditelj. Ne vem, kako bi se za toliko dobroto zadosti zahvaliti mogel. —

Besed mi zmanjkuje, Vam svojo neskončno hvaležnost po volji dopovedati. — Tolika dobrota se pač ne da nikoli nikoli poverniti. Vendar vem, de Vam bo, častiti gospod! gotovo dopadlo, če Vam slovesno obljudim, vse lepe nauke in napeljevanja, ki ste mi jih vtisnili, vedno v djanju dopolnovati, in si vedno prizadevati, Vam z lepim vedenjem veselje in čast storiti. — Neprenehoma mi bodo Vaša lepa vodila pred očmi, in nikdar se ne bom dal preslepiti in zmotiti, da bi mi Vaši lepi nauki memo ušes pošumeli. — Poverh bom pa tudi vsak dan dobrotljivega Boga prosil, da bi Vam milostno hotel veliko srečo dodeliti, in poverniti, česar sam poverniti ne morem. Nikoli ne bom pozabil, kaj da sim svojemu učeniku dolžan, zmeraj bom z naj večim spoštovanjem

Vaš

hvalešni učenec

Jože Levičnik.

V Bistrici 26. velk. serpana 1850.

(Osemnajsto sledi.)

Kratka slovnica slovenskega jezika.

§. 29. Osebna zaimena.

(Dalje.)

Osebnim zaimenom se prišteva tudi povračivno osebno zaima, ktera se na osebo povrača, od ktere govorimo. Sklanja se za vse tri broje in spole takole:

1. — (manjka.)

2. sébe; se

3. sébi; si

4. sêbe; se

5. (pri) sêbi

6. seboj ali sabo.

O p o m b e.

Podaljšana oblika: mene, tebe, sebe, njega, njo
i. t. d. se stavi:

1. Kedar je na zaimenu stavski naglas, n. p. hvali njega, ne sebe.

2. Če zaima za odgovor pride; n. p. komu je pisal? Meni, tebe, njemu.

3. Za predlogi; n. p. k meni, k njej, pri tebi, i. t. d. Mé, té, sé so vendar v 4. sklonu take moči, kot mene, tebe, sebe; n. p. za mé, po té, pred sé. Ravno tako se rabijo s predlogi, kateri 4. sklon zahtevajo, krajše oblike, in tičas pristopi besedni naglas na predlog; n. p. záme, záte, zánj, póme, póte, pónj ali za-me, za-te, za-nj, i. t. d.

§. 30. Prisvojivna zaimena.

Prisvojivna zaimena so, ktera nam povejo, čigava da je kakšna stvar. Sklanjajo se po prilogovo in so sledeča:

moj-a-e

tvoj-a-e

svoj-a-e

njegov-a-o

njen-a-o

najin-jna-o

vajin-jna-o

njun-a-o

naš-a-e

vaš-a-e

njihov-a-o ali

njihen-a-o.

Kakor povračivno sebe za vse tri osebe in broje velja, tako tudi svoj-a-e; n. p. svojega očeta, svojo mater ljubim, svoje palice režem.

Opomba. Namesto najin, vajin, njun, njihov ali njihen stavijo nekteri rajše drugi sklon: naju, vaju, nju, njih; n. p. njih (namesto njihova ali njihna) domovina je lepa.

(Dalje sledi.)

Pes in petelin.

(Basen.)

Pes in petelin se sprijaznita, in skup popotovata. Zvečer se tako pogovorita, da bode petelin na drevesu, pes pa spodej v duplu ali votlini prenočil. Ko pa petelin po svoji navadi poje, se lesica zbudi, priteče, ter ga prosi z drevesa skočiti, ker ga namreč zavolj njegovega tolikanj prijetnega glasa lepo objeti želi. Petelin ji odgovori: Vratarja imam spodej, dokler se pri njem ne zglasiš, ne smem z drevesa. Zejalasti lesici nič nevarnega na misel ne pride, stopi blizo drevesa in zalaja, kar pes iz dupla na njo plane, in jo razterga.

Kdor zvijač išče, se vanje zaplete, in končá.

Novice za mlade ljudi.

(**Novica šolska.**) Letos se bodo latinske šole v Ljubljani že 23. dan tega mesca, male šole 4., in v podkovijski in živinozdravniški učilnici 7. dan drugega mesca (kozoperska ali oktobra) začele.

(**Mlad tat.**) Te dni je eden mestnih čuvajev v Ljubljani 12 let starega tata vgrabil, ko si je ravno za denarje, svojemu gospodarju vkradene, oblačila kupoval. Zdaj je zapert in čaka pravične kazni. Vidili smo ga grenke solze prelivati, in smo si v nadi, da ne bode nikdar več kaj takega storil.

(**Drobnogled, ki vsako stvar dvamilijonkrat večjo kaže.**) V Ljubljani je že nekoliko dni kaj umetno narejeno gledalo v podobi cevi, ki vsako reč dvamilijonkrat poveliča ali večjo kaže. Bolha se vidi večja od slona, šivanka večja od hrasta. Drobnogled se pravi temu gledalu po gerškeji besedi „mikroskop“ ravno zato, ker drobne reči tako strašno poveliča. Drugikrat kaj več od drobnogleda.

Slovensko-ilirski slovník.*Dèrgniti*, tèrti.*Derhtati* ali *derhtèti*, dèrhtati ali dèrktati.*Derhtavica*, dèrhtavica. (bo-
lezen, da se udje tresejo).*Dèrkati*, tèrèati.*Dèrm* (dreta), dèrm (dretva.)*Dèrsati se*, sklizati se.*Derstíti*, leći (od rib).*Dèrxnost*, dèrxovitost.Založnica **Rozalija Eger.** — Odgovorni vrednik **J. Navratil.**

V Ljubljani.